

GARADNAI ZOLTÁN

ELLENSÉGBŐL BARÁTOK. A MAGYARORSZÁG-KÉP VÁLTOZÁSA FRANCIAORSZÁGBAN (1990–2010)

K I V O N A T: A magyar-francia kapcsolatok 1990 és 2010 között alapvető változásokon mentek keresztül. A kelet-európai rendszerváltozások a magyar-francia kapcsolatokban is lényeges változást hoztak. A két ország ellenségből szövetségessé vált. A magyarok megítélésében nagyon pozitív kép alakult ki, miközben magyar részről stratégiai partnerként tekintettek az euroatlanti integrációban kulcsszerepet betöltő Franciaországra. A francia politika támogatta a magyar integrációs törekvéseket, de Párizs számára a saját geopolitikai érdekei alapvető fontosságúak maradtak, és a magyarokhoz való viszonyukat is ebből a nézőpontból lehet megérteni.

Az emiatt meglévő érdekellentétek, a továbbra is meglévő „egyoldalú szerelem” érzete ellenére nem vezettek a kapcsolatok – korábbi időszakban többször megfigyelhető - romlásához. A rendszerváltozás után ugyanis új alapokon fejlődött tovább a két ország együttműködése, és minőségi változás ment végbe a két ország kapcsolatában. A kiválóan alakuló politikai-diplomáciai kapcsolatok mellett a gazdasági és a kulturális területen és az emberi kapcsolatokban is minőségi változás következett be a két ország viszonyában.

Franciaország és Magyarország kapcsolatát napjainkban továbbra is az eltek egymástól eltérő geopolitikai látásmódja, politikai-ideológiai ellentétei jellemzik, ugyanakkor a kölcsönös érdekek és a kapcsolódási pontok keresése, és az együttműködés szintén jelen vannak. A rendszerváltozás után kölcsönösen kialakított kapcsolatok szilárd alapot jelentenek a további együttműködéshez.

K U L C S S Z A V A K: Rendszerváltozás, magyar-francia közeledés, barátsági-szerződés, integráció

Bevezetés

A hidegháború befejeződésével a francia diplomáciának új helyzetben kellett kijelölnie a francia külpolitika céljait, a kelet-közép-európai államokhoz (azon belül Magyarországhoz) való viszonyukat. Párizsnak egy ellentmondásos helyzetben kellett külpolitikai vezérfonalat találni, egyben a jövődöbéli rendszer alapjait is meghatározni. 1991 után a kelet-európai partnerek száma megsokszorozódott, új kapcsolat alakult ki Csehszlovákia, Lengyelország és Magyarország között a visegrádi együttműködés keretében. 1994-ig ezen országok kiemelt célja volt, hogy a társulási szerződés megkötése az integrációs tárgyalások megkezdéséhez vezessen. 1994-től elkezdődött a kétezres évekig tartó euroatlanti integrációs folyamat, amely új szakaszt jelentett Franciaország és az egykori szocialista országok kapcsolatában. Mitterrand, Chirac és Sarkozy elnökök keleti politikáját és azon belül a magyarokhoz való viszonyukat a francia geopolitikai gondolkodás alapjain tudjuk értelmezni, bár az a három elnöknel eltérő hangsúllyal jelent meg az általunk vizsgált időszakban.

A dolgozat eredeti levéltári forrásokra és a szakirodalomra alapozva elemzi a rendszerváltozás időszakától a 2010-es magyarországi választásokig Magyarország francia szemszögű (elsősorban politikai-diplomáciai) megítélését és az abban végbement változásokat.

Magyarország Párizsból nézve a rendszerváltozás időszakában

Magyarország megítélésében az 1989–1990-es fordulat után új szakasz kezdődött.¹ Mitterrand elnök Prágában kijelentette, hogy a „Kontinensünk életében egy új kor-

1 Franciaország keleti politikájában 1988-tól kezdődött változás. Lsd. Garadnai 2019, 64–69. Ehhez a fejezethez még bővebben: Garadnai 2020, 141–155.

szak vette kezdetét”² és az európai konföderációra vonatkozó elképzeléseit hangsúlyozta.³ A francia politika igyekezett elkerülni azt, hogy az európai helyet az első világháború időszakához térjen vissza,⁴ és arra törekedtek, hogy a keleti kapcsolatokat az egyes országok sajátosságainak megfelelően újjáépítsék. Ez megmutatkozott Mitterrand budapesti útján is, amikor az elnök a sajtókonferencián a kisebbségekre vonatkozóan a számára feltett kérdésre (1990. január 19.) kijelentette: „Magyarország problémája egy sajátos és fájdalmas egyedi probléma.”⁵ Magyarország és a magyarok francia szemszögű megítélésében az 1956-os forradalom után, mintegy annak folytatásaként az 1989–1990-es magyarországi demokratikus átalakulás⁶ jelentett olyan viszonyítási pontot, amelynek alapján francia részről meg lehetett fogalmazni Párizs viszonyát a magyarokhoz és a magyarországi változásokhoz, és egy új minőségű kapcsolatépítés kezdődhetett a két ország kapcsolatában.⁷

Franciaország támogatta a visegrádi államok (és azon belül Magyarország) nyugat-európai integrációját. Francia részről a bilaterális kapcsolatépítés fontosságát hangsúlyozták, mivel a politikai-nemzetközi változások lehetővé tették (sőt ki is kényszerítették), hogy a *détente-entente-coopération* politika jegyében

2 Pichonnier 2019, 85., ill. Gazdag 2019, 9–41.

3 <https://www.vie-publique.fr/discours/139133-allocation-de-m-francois-mitterrand-president-de-la-republique-sur-le> (letöltés időpontja: 2021. augusztus 23.). Budapesten kezdetben támogatóan viszonyultak Mitterrand konföderációs tervéhez, mivel abban a magyar kisebbségek problémájának lehetséges megoldását látták. A prágai összejövetel kudarca után, és az ott elhangzott Mitterrand-interjú hatására (1991. június 12.), amelyben a francia elnök kelet-közép-európai országok euroatlanti integrációját egy hosszú, több évtizedes folyamat végeredményeként, feltételezte, a magyar vezetés teljesen elutasítóan és gyanakvással viszonyult a mitterrandi elképzelésekhez.

4 Garadnai 2020, 75.

5 <https://www.vie-publique.fr/discours/141024-conference-de-presse-de-m-francois-mitterrand-president-de-la-republiq> (letöltés időpontja: 2021. augusztus 24.)

6 Szávai 1996. http://www.magyarszemle.hu/cikk/antall_jozsef_a_kulpolitikus_1_resz (letöltés időpontja: 2021. augusztus 26.)

7 A magyarországi változásokról a francia média is pozitívan nyilatkozott, s ez csak felerősítette a magyarokról kialakult, egyébként is viszonylag pozitív képet. Francia részről nagy fontosságot tulajdonítottak annak, hogy a kelet-közép-európai régió országaival új alapokra helyezzék a kapcsolatokat. Magyarország vonatkozásában is figyelembe vették a nemzeti sajátosságokat, és arra törekedtek, hogy a kétoldalú kapcsolatokban a két ország kölcsönösen túllépjen az előítéleteken, és a politikai-diplomáciai kapcsolatokon túl a gazdaság és a kultúra, illetve a társadalmi kapcsolatok területén stabil együttműködés alakuljon ki a két ország között.

a legutóbbi faktor is szabadon fejlődhessen. Fontos változást jelentett azonban, hogy a kelet-nyugati együttműködést már az euroatlanti integrációs folyamat keretében, a multilaterális kapcsolatok építésével kívánták fejleszteni, s ezzel a kelet-közép-európai államok közötti hagyományos rivalizálást is tompítani akarták. Ebben a politikában alapvető partnert jelentett az a Magyarország, amely legelső között lépett a nyugati nyitási politika útjára, és amely a legelső között kezdte meg (persze ellentmondásokkal, gazdasági kényszerből és a rendszer stabilitásának megőrzése miatt) a tervgazdaságból a piacgazdaságba való átmenetet.⁸

A magyar–francia kapcsolatokban 1990–1991 folyamán látványos kapcsolatépítés kezdődött. Jeszenszky Géza külügyminiszter így értékelte a helyzetet: „... a jelenlegi francia-magyar viszony egyenesen történelmi áttörésnek tekinthető. A reminiscenciákból fakadóan a francia politika nem csupán a két háború között, hanem még a közelmúltban sem volt igazán magyarbarát. Ez mára már komoly változást mutat, és minden lehetőségünk megvan arra, hogy e tendencia folytatódjék.”⁹ A változás fontosságát és az új minőségű kapcsolatépítést jelentette a Roland Dumas külügyminiszter által javasolt,¹⁰ 1991. szeptember 11-én megkötött, és a két fél által 1992-ben ratifikált ún. entente-szerződés

8 Francia részről folyamatosan elemezték a magyarországi gazdasági reformokkal kapcsolatos döntéseket, eseményeket, ez a figyelem 1982 után, Mitterrand magyarországi útja után tovább erősödött.

9 Sáringer 2015. 14. dokumentum. Jeszenszky Géza külügyminiszter előadása az 1991. évi nagykövetségi konferencián. 1991. július 29. 174.

10 A francia–magyar szerződéshez a mintát a francia–lengyel szerződés adta, azzal a különbséggel, hogy magyar viszonylatban a kisebbségek kérdését is a szerződésben rögzítették. A barátsági szerződésre vonatkozó tárgyalások Budapesten zajlottak. Francia részről a lengyelekkel már megkötött szerződést javasolták, ezt a magyarok elfogadták, de Budapest a biztonság és a nemzeti kisebbségek kérdésére nagy súlyt fektetett. A magyar diplomácia sorra kötötte meg a kétoldalú kapcsolatok fejlesztésére vonatkozó szerződéseket, magyar szemzőgből nézve a magyar–francia entente-szerződés ebbe a folyamatba illeszkedett, miközben Párizs szemzőgéből nézve a francia–magyar barátsági és együttműködési szerződés megkötése beleilleszkedett abba a francia keleti nyitási politikába, amelynek keretében az összes kelet-európai országgal új alapokra kívánták helyezni a kétoldalú kapcsolatokat.

Ld. https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/exl-php/util/documents/accede_document.php?1619102844678

(letöltés időpontja: 2021. április 22.)

megkötése.¹¹ 1920 után és a hidegháború időszaka alatt lényegében esély sem volt arra, hogy egy ilyen – a lengyelekkel megkötött szerződés mintájára, de a magyar kisebbségek sajátosságait is figyelembe vevő – barátsági szerződés a két ország között megvalósuljon. A rendszerváltozás után kialakult új nemzetközi és kétoldalú helyzetben azonban mindkét fél elérkezettnek látta az időt arra, hogy a múlton tovább lépjen, és barátsági szerződés ennek teremtette meg a jogi kereteit. Franciaországgal kialakított kapcsolat Magyarország nyugat-európai integrációja és az új európai status quo megteremtése miatt volt kiemelten fontos, mivel a szerződésben (2.2. cikkely) külön megemlítették, hogy Franciaország támogatja Magyarország közeledését az Európai Gazdasági Közösséghez.¹²

A barátsági szerződés megkötése beleilleszkedett Franciaországnak az Európai Konföderációra vonatkozó elképzeléseibe, amelyet a hagyományos *dé-tente-entente-coopération* politika keretében lehet értelmezni. Magyar részről ugyanakkor nagyon aggódtak a bizonytalan kelet-közép-európai helyzet, az egyre inkább elmérgesedő jugoszláviai polgárháború miatt. A magyar miniszterelnök levélben tájékoztatta a francia elnököt a magyar kormány álláspontjáról és kihangsúlyozta, hogy a francia–magyar alapszerződés lehetőséget teremt arra, hogy Magyarország ellensúlyt találjon Franciaországban a túlzott német befolyás ellen, miközben a két ország kapcsolatait európai perspektívába helyezve képzelte továbbfejleszteni.¹³ Budapest számára Párizs viszonyítási pontként szolgált, a magyar vezetés nem titkolta, hogy új alapokra kívánja helyezni a két ország kapcsolatait, és Franciaország számára fontos szerepet szának az új magyar diplomáciai nyitási politikában.¹⁴

A német túlsúly megakadályozása, illetve a Szovjetunió szétbomlása utáni bizonytalan helyzetben a délszláv háború közelsége, a magyar kisebbségekkel

11 MEAE CADC [Ministère des Affaires Étrangères et Européen, Centre des Archives Diplomatiques de la Courneuve] Europe Hongrie (1991–1995) Carton 7101. N° 456. és Carton 7110. Traité d'entente et d'amitié franco-hongrois.

12 Pichonnier 2019, 93.

13 MEAE CADC Europe Hongrie (1991–1995) Carton 7112. TD. Visites de personnalités hongroises en France.

14 Sáringer 2015, 10. dokumentum. Antall József beszéde az 1990. évi nagyköveti értekezleten. 1990. július 25. 119-135.

szembeni nacionalizmus megerősödése, a destabilizálódás veszélye és a gazdasági átalakulás nehézségei arra készítették Magyarországot, hogy Franciaországban új stratégiai partnert keressen, s ez szerencsésen találkozott a francia érdekekkel. Magyarország ráadásul a forrongó és széthulló Kelet-Közép-Európában a stabilitás szigetének számított. Antall József François Mitterrand elnöknek írt levelében felhívta a francia elnök figyelmét arra, hogy a térség jövője még „*többséyles folyamat*”,¹⁵ s ezzel francia részről egyetértettek. Párizsban nagyra értékelték azt a fokozatosságot, stabilitást, amellyel Magyarország a keleti blokk országai közül az első között a polgári demokrácia útjára lépett, és a keleti politikájuk részeként egyértelműen és nyíltan támogatták Magyarország külpolitikai törekvéseit, de azt egy hosszú, nehéz és fokozatos bilaterális s multilaterális folyamatként képzelték el. Ez viszont ellentétes volt a kiszolgáltatott geopolitikai helyzetben lévő, és ezért gyors nyugati integrációban reménykedő magyar elképzelésekkel. Ehhez a politikához minden segítséget meg kívántak adni, és a barátsági szerződés ennek jogi alapjait és egyben az együttműködés kereteit teremtette meg. Magyarország és Antall József miniszterelnök tekintélyét mutatja, hogy 1991. május 21-én a francia elnök munkaebédre hívta meg a magyar miniszterelnököt,¹⁶ mivel Mitterrand kíváncsi volt Antall József véleményére a kezdődő jugoszláv válsággal kapcsolatban.¹⁷

1992. június 11-én Antall József levelet írt Mitterrand elnöknek. A magyar miniszterelnök kiemelte, hogy az 1989–90-es változások lehetőséget adtak a régióknak, de ez nem jelentett biztos sikert, és hangsúlyozta, hogy Magyaror-

15 MEAE CADC Europe Hongrie (1991–1995) Carton 7108. Note. Hongrie. Les enjeux de la sécurité és Carton 7110. Lettre de Jozsef Antall.

16 Antall a megbeszélés előtt Szávai János nagykövetnek így nyilatkozott: „*Mátyás óta nem volt ilyen kedvező külpolitikai helyzetünk (mondotta), a következő két-három évben ezt feltétlenül ki kell használni*” Lsd. Szávai 1996.

17 AN [Archives Nationales] 5AG (4) CD 274. Entretien entre le Président de la République et le Premier Ministre de Hongrie, M. Jozsef Antall. (mercredi, 21 mai à 12h30) Mitterrand összefoglalta az európai konföderációra vonatkozó elképzelését: „Az nagyon jó lesz, ha majd egyszer Magyarország ennek a közösségnek a tagja lehet. A gazdaság, az erkölcsök, a történelem ezt lehetővé teszik. Ez normális! Megegyeztünk Ausztriával, Svédországgal, és azután a többiekkel is meg fogunk egyezni. Nem vagyok ennek az ellenzője, ellenkezőleg, de tisztában kell lennünk a határidőkkel, vagyis 1993 előtt nem. 1993 és 2000 között szóba jöhet Ausztria, Svédország, Magyarország és Csehszlovákia csatlakozása. Azonban Jugoszlávia és a Szovjetunió esetében ez nehéz lesz. (...) Mostantól kezdve egy robbanásveszélyes Európában élünk.”

szág a forrongó térségben még mindig a stabilitás szigetét jelenti.¹⁸ A franciák számára különösen érdekes volt a posztkommunista erők megerősödésére vonatkozó Antall-féle érvelés, mivel abban a csehek, a lengyelek és a magyarok esetében hasonlóságot láttak. Azon a véleményen voltak, hogy a volt szocialista országok közül Csehszlovákia után Magyarország lehet az egyik első ország, amelyik csatlakozhat az Unióhoz. Párizsban ugyanakkor tisztában voltak azzal az ellentmondással, hogy az ország politikai, kulturális és gazdasági területen szorosan kapcsolódik a német világhoz, és a franciáknak Trianon miatt történelmi, a német jelenlét miatt pedig földrajzi hátránnyal kell megküzdeniük, és ehhez a gazdasági válság körülményei, az egyre erősödő angolszász és német konkurencia, valamint a francia kulturális és tudományos jelenlétet lehetővé tévő pénzügyi források elégtelensége is társul. A magyarországi privatizációban való francia részvételt kiemelt fontosságúnak tartották, de annak nehézségeivel a kilencvenes évek első felében igazából nem tudtak megbirkózni. Az 1993-ban Budapestre érkezett François Nicoullaud nagykövet akcióterve így fogalmazott: „Nemcsak Magyarország, hanem Franciaország érdeke is, hogy ez az ország a lehető leghamarabb az Európai Unióba lépjen. Minden haszontalan, igazságtalan késlekedés végérvényesen az Unió és az országunk ellen fordítaná.”¹⁹ A francia nagykövet Magyarország csatlakozását két ok miatt sürgette: 1. A két világháború közötti időszak tapasztalatai arra vezetnek a francia diplomáciát, hogy a Szovjetunió felbomlása után szétesett régióban a gazdasági, kereskedelmi és kulturális kapcsolatokat fejlessze, és ezzel a kockázatokat csökkentse. 2. Németország hatása és befolyása kiemelkedő a régióban, ezt a hagyományos német jelenlétet Franciaország nem tudja ellensúlyozni; azért kell az uniós csatlakozást támogatni, mert azon keresztül Párizs tekintélye és szerepe megnövekedhet, és meg lehet akadályozni, hogy a csatlakozásra váró Magyarország még a csatla-

18 Antall József kifejtette, hogy az átalakulás: „...még nem fejeződött be, hanem csak elkezdődött egy többesélyes folyamat a térségünkben, amiben jól átgondolt politikai stratégia nélkül a bukás veszélye is fennáll.” MEAE CADC (1991–1995) Europe Hongrie Carton 7110. Lettre de Jozsef Antall.

19 [Ministère des Affaires Etrangères et Européen, Centre des Archives Diplomatiques de Nantes] Ambassade de Budapest (1991–1999). Carton 15. Plan d'action (15 avril 1994).

kozás előtt túlzott német befolyás alá kerüljön.²⁰ 1993. október 12-én francia részről is ratifikálták Magyarország uniós társulási szerződését, és intenzív, a korábbiakban addig nem tapasztalt együttműködés bontakozott ki a kétoldalú kapcsolatok minden területén. Az előző időszakhoz képest a belügyi, katonai együttműködés jelentősége megnövekedett. Ez részben az ország geopolitikai helyzetével, a balkáni válsághoz való közelségével, illetve részben azzal a szándékkal volt magyarázható, amely az ország lehető legteljesebb nyugati integrációját kívánta elérni.

Antall halála után utódja 1994. február 23-án munkalátogatásra ment Párizsba, ahol hangsúlyozta, hogy Bonn mellett Párizs a magyar integrációs törekvések megvalósításában kiemelt szerepet játszik. Boross Péter és François Mitterrand megbeszélésén²¹ a magyar miniszterelnök kijelentette, hogy a magyarországi átalakulás a magyarok gondolkodásában is megfigyelhető, s ezzel Mitterrand is egyetértett. Mitterrand a trianoni szerződéssel kapcsolatban elismerte, hogy az igazságtalan volt, megjegyezve, a győztesek mindig igazságtalanok. Kelet-Közép-Európából a Cseh Köztársaságot és Magyarországot emelte ki mint olyan országokat, amelyek a változások éllovasai, és amelyekre szükség van az Európai Unióban. Kihangsúlyozta, hogy Magyarország már eljutott arra a szintre, amelyen Portugália és Görögország található. A Martonyi János közgazdasági államtitkár által felvázolt integrációs ütemtervet teljesen reálisnak értékelte.²² Magyarország ekkor már az egyik legfontosabb befektetési célpontot

20 Uo. Plan d'action (15 avril 1994) Nicollaud nagykövet a nagyköveti munkájának legfontosabb céljaként az ország európai uniós csatlakozásának támogatását tartotta, amely „...mutathatná, hogy Franciaország része annak a folyamatnak, amelynek végén (Magyarország) az Unióban található magát, és Franciaország az Európai Unió keretei között az egyik kiemelt partnere lehet (Magyarországnak). [...] Úgy tekinthetünk tulajdonképpen Magyarországra, mint egy olyan országra, ahol előnyünk van a pozíciók konszolidálása és erősítése tekintetében a politikai, gazdasági és kulturális területen, ami nem lehet másodlagos szerep (számunkra).”

21 HU-MNL OL [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára] XIX-J-1-j-Franciaország-00373/1/1994. 15. d.; MEAE CADC Europe Hongrie Carton 7112. N° 12871. és AN 5AG (4) CD 274 Hongrie Visites. Dossier 6.

22 Martonyi János a helyzetet így értékelte: „Budapestről nézve Párizsnek két dimenziója létezik: az egyik a kétoldalú kapcsolatokra vonatkozik, a másik pedig arra a tényre, hogy Franciaország európai politikánk egyik meghatározó tényezője” Idézi: Pichonnier 2019. 93. Szávai János nagykövet így értékelte a helyzetet: „A Boross-látogatás fényes bizonyítéka

jelentette a franciák számára, jelenlétük a nagy tendereken túl a kis- és közép-vállalatok szintjén is megfigyelhető volt. Franciaország iránti figyelem megnövekedett Magyarországon, miközben a francia és magyar politikusok nagyon jó személyes kapcsolatokat építettek ki egymással.

A magyarok számára Franciaországgal való együttműködés az európai gyökekhez történő visszatérést szimbolizálta. A francia kapcsolat megerősítése ebből a szempontból volt jelentős, mivel Budapest ezen keresztül kívánta Magyarország európai uniós csatlakozását elérni. 1994-ben a franciák célja az intézmények modernizációja, a francia kulturális jelenlét fejlesztése, a francia pozíciók erősítése és az együttműködés folytatása volt. 1991 és 1994 között a Kelet-Közép-Európába irányuló francia befektetések 60%-a realizálódott Magyarországon, s ez azt mutatja, hogy francia szempontból az ország jelentősége megnövekedett.²³ Francia szemszögből nézve az igazi előrelépést az államigazgatás és az egyetemi oktatás területén érték el. Mindkét szféra kiemelt fontosságúnak számított a francia befolyás erősítése érdekében, amelynek fő irányát az intézmények modernizációjában, a gazdaság átalakításában és a francia kulturális jelenlét erősítésében látták. Ezzel párhuzamosan a fő ellentétet, amely körül a gyakori félreértések megmutatkoztak, az Unió keleti bővítésének a kérdése jelentette. Budapesten ugyanis egyre inkább úgy érezték, hogy Párizs halogató taktikát folytat és csak szavakban támogatja a magyar integrációs törekvéseket, mivel a reformok tekintetében leginkább

volt Antall József francia politikája teljes sikerének: a vezető francia politikusok a szervezés idején szinte megostromolták a nagykövetséget, hogy találkozhassanak a magyar miniszterelnökkel. Boross Péter így egyetlen napon, melybe belefért a francia gazdasági élet vezető képviselőivel és a párizsi magyarokkal való találkozó is, valamennyi vezető francia politikussal tárgyalt, Mitterrand elnöktől és Balladur miniszterelnöktől egészen Juppéig és Giscard d'Estaing-ig, s valamennyi tárgyalópartnere úgy nyilatkozott, hogy Magyarországot ítéli a közép-kelet-európai térség legelőrehaladottabb és legreményteljesebb országának.” Lsd. Szávai 1996.

- 23 Ebben nem csekély szerepe volt a Bokros-csomagnak, amelynek során a francia állami cégek. Az EDF az 1995. évi privatizáció során többségi, 60,91%-os részesedést szerzett a DÉMÁSZ-ban és 47,55%-ot az ÉDÁSZ-ban, továbbá 2000-ben megvásárolta a Budapesti Erőmű (BE) Rt. 89%-os részvénycsomagját. A 2002 utáni időszakban újra terjeszkedtek: a TDF felvásárolta az Antenna Hungáriát, a Groupama megvette az OTP-től a Garancia Biztosítót. A legnagyobb francia cégek jelen vannak a magyar piacon: Suez, Lyonnaise des Eaux, Renault, Rhône-Poulenc, Total Fina, Alcatel, Peugeot, Vivendi, Michelin, Danone, Alstom, stb. (a lektor)

felkészült magyarokat a többi, kevésbé sikeres országgal együtt kezelték, és ez teljesen szembement a magyar érdekekkel. Brochand nagykövet jobban megértette a magyarok aggodalmait, és a bővítéssel kapcsolatban azt javasolta, hogy Párizs módosítsa az álláspontját.²⁴

A magyar–francia kapcsolatok történetében újabb fordulópontot jelentett és a kölcsönös bizalomépítést szolgálta Göncz Árpád franciaországi útja, amely az első magyar elnöki látogatást jelentette Franciaországban. Mitterrand és Göncz Árpád közvetlen hangulatú megbeszélésén (1994. szeptember 29.) a két elnök megvitatta a nemzetközi kapcsolatok és a két ország együttműködésének kérdéseit, és egyértelművé vált, hogy a francia elnök már nem fogja ellenezni a bővítést,²⁵ de ezzel kapcsolatban továbbra is kritikus álláspontot képviselt.

Összességében a kilencvenes évek elején Magyarországról kedvező kép alakult ki, amit a francia média is erősített.²⁶ Ez a későbbiekben is meghatározta a francia politika Magyarországhoz való viszonyát. A pozitív kép részben az 1982-es budapesti Mitterrand-út tapasztalataira és a nyolcvanas évek kétoldalú együttműködésére nyúlt vissza, de a lényegét tekintve az 1956-os forradalom emléke,²⁷ és ahhoz szorosan kapcsolódva az 1989–1990-es változások határozták meg. A magyarok szabad döntése eredményeképpen megvalósuló választások után a franciák már demokratikus országgént tekintettek Magyarországra, és ez a vízumgyakorlatuk felülbírálásában is megmutatkozott.²⁸ Francia szempontból nézve jó lehetőségeket láttak a kétoldalú kapcsolatok fejlesztésére, a francia gazdasági, kulturális és politikai-diplomáciai pozíciók megerősítésére, és ebben nagy szerepet játszott az a stabilitás, amely az Antall–Boross-kormány alatt a magyar politikát, legalábbis a többi átalakuló szocialista országhoz képest, jellemezte. Ugyanakkor Párizs nem volt hajlandó – amellet, hogy figyelembe vették a ma-

24 A magyar aggodalmakat Brochand nagykövet is érzekelte és figyelmeztető táviratokat küldött Párizsba, kihangsúlyozva, hogy a francia befolyás megőrzése a jövőben a bővítéshez való francia állásponttól fog függni. Lsd. Pichonnier 2019, 97.

25 Garadnai 2020, 153–154.

26 Berkes 2011. Conclusions du mémoire. 76–77.

27 Uo. 94. Kékessy Dezső nagykövet visszaemlékezése.

28 Magyar részről a rendszerváltozásig többször kérték a francia vízumkiadási szabályok enyhítését, de ezt a francia fél, belbiztonsági okok miatt, visszautasította. Erre csak az 1990-es szabad választások után kerülhetett sor.

gyar sajátosságokat, pl. Trianon esetében – a magyar kapcsolatot a többi relációhoz viszonyítva külön kezelni. Párizs álláspontja az volt, hogy nem kívánták a kelet-közép-európai országok közötti feszültséget felerősíteni, és ez a hozzáállás jellemezte a francia politikát a többi volt szocialista ország esetében is, miközben a franciák a hagyományos mediterrán politikájukat követve, pénzügyi támogatást nyújtottak a dél-európai és a kelet-balkáni országok irányába is.

Magyar integrációs törekvések és Franciaország 1994–2010

Az 1993-ban hatalomra jutott konzervatív kormány kommunikációja megengedőbb volt Magyarország uniós csatlakozása vonatkozásában, de a francia diplomácia továbbra is óvatos volt a keleti bővítés kérdésében. Franciaország azonban meg akarta őrizni az európai ügyekben a vezető szerepét, és a nemzetközi szintén a középhatalmi státusát. Magyarország – a visegrádi négyekkel együtt – továbbra is kiemelt partnernek számított, a két ország stratégiai partnerként tekintett egymásra. Chirac elnök az elődjéhez képest támogatóbban mutatkozott Magyarország euroatlanti integrációja vonatkozásában, és az 1989-es változásokban a de Gaulle-i *Atlanti-óceántól az Urálig terjedő Európa* megvalósulását látta.²⁹ A lényegyet tekintve azonban Párizs továbbra is az intézményi reformokat helyezte előtérbe, és a NATO keleti bővítése kérdésében oroszbarát álláspontot képviselt.³⁰ A politikai ellentéteket ugyanakkor erősítette Chirac elnöknek a brüsszeli uniós csúcson tett nyilatkozata (2003. február 17.), amelyben nyíltan kritizálta az iraki intervenció mellett kiálló és az amerikaiakat támogató ún. Vilnusi csoport (köztük Magyarország) álláspontját.³¹ Ez komoly érzelmeket

29 Pichonnier 2019, 100.

30 Dulhy-Manigand 2013, 41–57.

31 http://www.jacqueschirac-asso.fr/archives-elysee.fr/elysee/elysee.fr/francais/interventions/conferences_et_points_de_presse/2003/fevrier/fi001817.html (letöltés időpontja: 2021. augusztus 25.) Chirac ebben a beszédében a csatlakozásra váró országokkal kapcsolatban kijelentette: „...elmulasztottak egy jó alkalmat, hogy hallgassanak.”

keltett Budapesten a franciák politikájával kapcsolatban, és magyar részről a franciák integrációs politikájával kapcsolatban ismételten az előítéletek erősödtek meg. Franciaország ugyanakkor a politikai-diplomáciai kérdésekben nem képviselt eltérő álláspontot Magyarországgal kapcsolatban. Budapestet a többi visegrádi országgal együtt értékelték, de összességében a magyarokról a francia médiában és a politikai közvéleményben továbbra is nagyon pozitív kép volt.³² A kétezres években (2010-ig) ez a pozitív vélemény megmaradt, és Chirac elnök két budapesti látogatása (1997-ben és 2004-ben) egyszerre jelentette a folyamatosságot és a kétoldalú kapcsolatok kiteljesedését, miközben a megbeszélések fókuszában az uniós integráció kérdései voltak.³³

A francia külpolitika ugyanakkor nagyon visszafogottnak mutatkozott a NATO keleti bővítése tárgyában egészen 1995-ig,³⁴ majd Chirac elnök hatalomra jutásával támogatóan lépett fel.³⁵ Ennek ellenére nem beszélhetünk Párizs ún. „magyar politikájáról”, legalábbis abban az értelemben, ahogy a francia politika a németek vagy az oroszok irányába viszonyul. Helyesebb inkább Magyarország irányába megnyilvánuló francia politikáról és diplomáciai tevékenységről beszélni,³⁶ de a két ország kapcsolatának változásait jól érzékelteti Nicoullaud nagykövet 1997-ben írt összefoglaló jelentése.³⁷ A nizzai ülés után (2000. december 7–9.)

32 Marès 2013, 89–105.

33 <https://www.elysee.fr/jacques-chirac/1997/01/16/discours-de-m-jacques-chirac-president-de-la-republique-sur-les-relations-franco-hongroises-et-sur-le-calendrier-de-lelargissement-de-lunion-europeenne-et-de-lotan-a-la-hongrie-budapest-le-16-janvier-1997>. (letöltés időpontja: 2021. szeptember 2.) A francia elnök budapesti beszéde, annak lelkes hangneme nagy szenzációt jelentett a magyar közvélemény számára.

34 Ebben Mitterrand hagyományos óvatossága, betegsége és a belpolitikai problémák egyszerre szerepet játszottak

35 Pichonnier. 2017, 282–305, 318–323.

36 Magyarország továbbra sincs a francia diplomácia első, illetve második számú fontossági körében. Kelet-Európából Lengyelország, Oroszország és Ukrajna van a fontossági sorrend 2. körében, Magyarország a többi országgal együtt a 3. körben található. Lsd. *Diplomatie française*. 2018, 224–225.

37 MEAE CADN Ambassade de Budapest (1991–1999) Carton 16. Rapport de fin de mission (Budapest, octobre 1993–avril 1997). 4 avril 1997. 1–5.: „Amikor Budapestre érkeztem 1993 októberében, az országban az a vélemény volt általános, hogy Magyarország és különös tekintettel az ő (magyarok) euroatlanti inspirációik irányába komoly fenntartásokkal viseltetünk. Történelmi okok miatt (Magyarország sose volt Franciaország szövetségese), és még inkább a jelenlegi kelet-európai gyenge francia jelenlét a 'német befolyás alatt', illetve

Párizs úgy tekintett Magyarországra, mint olyan országra, amely gyakorlatilag bent van az EU-ban, és a viták ellenére a 2004. május 1-ei uniós csatlakozásig már nem merültek fel komolyabb problémák a két ország kapcsolatában, ebben szerepet játszott Medgyessy Péter miniszterelnök személye és az általa támogatott francia orientáció.³⁸ Jacques Chirac elnök az Európai Unió belüli *élcsoportelmélet* gyakorlati megvalósításához Csehország és Görögország mellett Magyarországot nevezte meg, mint lehetséges együttműködő partnert.³⁹ A francia elnök 2004. februári budapesti útja nem csak az európai uniós csatlakozás előtti utolsó látogatás volt egy tagjelölt országban, de a francia államfő egyetlen 2004-re tervezett vizitje is a régióba.⁴⁰ Eredetileg szintén Magyarországnak szánt francia gesztus volt, hogy Chirac a 2003. júniusban Athénben tartott csúcstalálkozóán megértőnek mutatkozott a nemzeti kisebbségek kollektív jogainak kérdéséről.⁴¹

Nicolas Sarkozy elnök látogatása (2007. szeptember 14.) a kétoldalú kapcsolatok újabb szakaszát nyitotta meg, és a két ország minél szorosabb együttműködésének fontosságát hangsúlyozta. A magyar származású elnök személye, politikája, a franciák számára szokatlan hangvétele ismét Magyarország felé irányította a franciák figyelmét, de ennek jelentőségét nem szabad túlhangsúlyozni. A francia elnök a Budapesten elmondott beszédében igyekezett tompítani Jacques Chirac 2003-as, az iraki háború kapcsán elmondott, az új tagokat kritizáló beszédét és annak következményeit, hangsúlyozva, hogy az Európai Unióban nincs nagy és kis ország.⁴²

az a félelem, hogy (Franciaország) irritálja Oroszországot. Diplomáciai küldetésem egyik legfontosabb célja az volt, hogy segítsek ezen előítéletek megváltozásában. Budapestet elhagyva három és fél év után meggyőződésem, hogy a magyarok Franciaországra Németországhoz hasonlóan már barátjukként tekintenek, és lezárul végre az 'egyoldalú szerelem' hosszú ideje tartó időszaka (ezt a kifejezést a Magyar Köztársaság elnöke idézte gyakran előttem).³⁷

38 Pichonnier 2019, 106. Leszámítva az iraki háború eltérő megítélését. Francia részről tisztában voltak azzal, hogy az amerikaiak könnyen megnyerik a háborút, de a fő kérdést számukra az jelentette, hogy mi lesz a háború után.

39 Kecskés D. 2004., 187.

40 <https://www.vie-publique.fr/discours/147457-declaration-de-m-jacques-chirac-president-de-la-republique-sur-le-tr> (letöltés időpontja: 2020. augusztus 26.)

41 Kecskés 2004, 187.

42 <https://www.vie-publique.fr/discours/167706-declaration-de-m-nicolas-sarkozy-president-de-la-republique-sur-les-r> (letöltés időpontja: 2020. augusztus 26.)

A kulturális kapcsolatok hatása a magyarságkép alakulására

A nyolcvanas évek végén a francia politikai-kulturális diplomácia háttérbe szorult a német, amerikai, angol és olasz aktivitás mellett, így az 1990. május 25-én elfogadott kulturális munkaterv teremtette meg a lehetőséget a kulturális kapcsolatok új alapokra helyezésére. A kulturális együttműködés új fejezete nyílt meg a rendszerváltozás után, a kulturális területre vonatkozó költségvetés 1989 és 1991 között megnyolcszorozódott.⁴³ Magyarország számára a kulturális kapcsolatok történetének újabb fejezetét jelentette Catherine Tasca, a frankofón kulturális ügyek államtitkára magyarországi látogatása (1992. május 25.).⁴⁴ Az új Francia Intézet megnyitása,⁴⁵ amely jól mutatta, hogy a magyar–francia kulturális kapcsolatok fejlesztésének Párizsban nagy jelentőséget tulajdonítottak. A megnyitó alkalmat teremtett arra is, hogy a kulturális kapcsolatok alakulását a két ország vezetői megvitassák, a rendezvényen a magyar politikai elit minden képviselője megjelent. Jeszenszky Géza külügyminiszter a megbeszélésen megfogalmazta azt a véleményt, hogy a magyar–francia kapcsolatokat az „*egyoldalú szerelem*” jellemzi, de hangsúlyozta, hogy a múlton az 1991-es barátsági szerződés alapján tovább kell lépni.⁴⁶ A magyar külügyminiszter külön kitért a francia nyelv tanulásának fontosságára, így a francia diplomácia képviselői meglepéssel tapasztalhatták, hogy a francia kulturális diplomácia számára nagyon fontos nyelvtanulás terén a magyar fél teljes támogatásáról biztosította őket. Mindez egyben új lehetőségeket is jelentett a francia nyelv magyarországi oktatása terén.⁴⁷

Francia részről tisztában voltak azzal, hogy a francia kulturális diplomáciának komoly előítélettel kell megküzdenie, mivel úgy érzékelték, a magyarok

43 Pichonnier 2017, 106.

44 Garadnai 2020, 145.

45 Erre vonatkozó döntést még az 1982-es Mitterrand látogatáson hozták meg. Lsd. Pichonnier 2017. 107–109.

46 Garadnai 2020, 146.

47 MEAE CADN Budapest (1981–1991) Carton 17. Note de Synthèse és TD 350.

többsége Franciaországot alapvetően szlávbarát országnak tartotta, és különösen Románia esetében részrehajlással vádolta, és a francia nyelv tanulása kevésbé volt népszerű a magyar lakosság körében,⁴⁸ ennek fejlesztése érdekében az Alliance française is elkezdte a tevékenységét 1989-ben,⁴⁹ és 1994-ben a Francia Gimnázium is megnyitotta a kapuit.⁵⁰ Megélénkültek az egyetemközi kapcsolatok, a magyar értelmiség képviselői, politikusok számára francia ösztöndíj lehetőségek nyíltak,⁵¹ és az együttműködés jelentős példája volt, hogy az École Nationale d'Administration (ENA) 1997 és 2003 között csaknem 200 magyar köztisztviselő számára nyújtott szakmai továbbképzési lehetőséget.⁵² A változások jelentőségét mutatja, hogy Párizsban 2002-ben nagy sikert aratott a Magyar Kulturális Évad (MagyArt), melynek eredményeként a francia átlagember végére kezdte nem összekeverni Budapestet Bukaresttel, és a magyar főváros egyre inkább felkerült a francia turisták „térképére”.⁵³ Ennek viszonzásaképpen 2003-ban megnyílt a magyarországi Francia Kulturális Évad. Franciaország célja az volt, hogy a magyarok jobban megismerjék a francia kultúrát, a kortárs alkotók művészeti tevékenységét: „Mindez a két ország közeledését segítheti elő Magyarország uniós csatlakozásának előestéjén. A FranciArt megerősítheti, előkészítheti a két ország baráti kapcsolatait. Franciaország egyfajta privilegizált partneri kapcsolatra törekszik a bővítés előtt álló Európai Unió 2004-ben teljes körű tagjává váló Magyarországgal.”⁵⁴

Összességében megállapítható, hogy a két ország kulturális kapcsolataiban is a politikai-diplomáciai területhez hasonló változások mentek végbe, a francia

48 Pichonnier 2017, 160.

49 Uo. 109–110.

50 Uo. 110–112.

51 Az egyetem-közi kapcsolatok az államközi co-tutelle rendszer keretében megélénkültek és külön meg kell említeni az ún. Balaton-programot. Ezzel kapcsolatban lásd: Lachaise 2019, 73–84.

52 Kecskés 2004, 191.

53 Pichonnier 2017, 150–151. Ennek megrendezésére a kelet-európai országok közül először Magyarország számára nyílt meg a lehetőség.

54 Szentgyörgyi Rita: Francia kulturális évad Magyarországon: Egy baráti ország (Stanislas Pierret, a Francia Intézet igazgatója). https://magyarnarancs.hu/film2/francia_kulturalis_evad_magyarorszagon_egy_barati_orzag_stanislas_pierret_a_francia_intezet_igaz-59425 (letöltés időpontja: 2021. október 15.)

és magyar kulturális élet képviselői valóban közvetlen kapcsolatba kerülhettek egymással, és leginkább kulturális téren mutatható ki a legmaradandóbb hatás.

A gazdasági kapcsolatok újjáépítése

A két ország gazdasági kapcsolatainak fejlesztésére vonatkozó szándék a hatvanas évekre nyúlik vissza, de a lényegét tekintve a hetvenes–nyolcvanas évekig meglehetősen alacsony szinten maradt. Ebben szerepet játszott, hogy a két gazdaság (tervgazdaság és piaczgazdaság) működése nem volt összeegyeztethető. 1989 után ezen a területen is változások kezdődtek, a francia bankok komoly szerepet vállaltak a magyar gazdaság finanszírozásában, a francia befektetőknek köszönhetően 1990 és 1993 Párizs a negyedik legnagyobb befektetővé vált. Jacques Chirac 1995. májusi hatalomra kerülése ezen a területen is lényeges változásokat eredményezett. 1996–2000 között a francia vállalatok számára nagy lehetőségek nyíltak a magyarországi privatizációban, a kereskedelmi kapcsolatok látványos fejlődésnek indultak, de a nagyvállalati beruházások mellett a kis- és közepes vállalatok beruházásai továbbra is nagyon alacsony szinten maradtak.⁵⁵ 2001-re az áruforgalom az 1990-es évhez képest az ötszörösére emelkedett.⁵⁶ 2004-ig a francia vállalatok mintegy 15 milliárd frankot fektettek be Magyarországon. A külföldi befektetések tekintetében Franciaország megőrizte az ötödik helyét, a németek (az összes befektetések 25%-a), a hollandok, az osztrákok és a luxemburgiak után. A francia befektetések aránya 5,2% volt, amelynek 20%-a az energetikai iparban, 15%-a a gyógyszeriparban realizálódott.⁵⁷

A kétezres években lényegében kiteljesedett a hatvanas években elkezdett kapcsolatépítési folyamat, a gazdaság, a kultúra és a politika területén egyaránt, de az egyensúly hiánya továbbra is megmaradt. A kulturális kapcsolatok a kétezres évek végétől fokozatosan háttérbe szorultak, miközben a gazdasági kapcsolatok jelentősége megnövekedett. Az egyenlőtlenséget mutatja ugyanakkor, hogy

55 Pichonnier 2017, 330.

56 Kecskés 2004, 190.

57 Gazdag 2013, 110.

2005-ben Magyarországon több mint háromszáz francia vállalkozás volt jelen, miközben Franciaországban egyetlen magyar vállalat sem működött.⁵⁸ 2010-ben a magyarországi külföldi befektetések aránya 55% volt, de néhány alapvető ágazatban még ennél is magasabb (pl. az autóiparban 85%, az elektrotechnikai iparban 94%, a gumiiparban 100%) volt, vagyis Magyarország gazdaságilag az egyik leginkább nyitott országgá vált a kelet-közép-európai régióban, és ebben a francia–magyar gazdasági együttműködésnek is kiemelt szerepe volt.

Összességében megállapítható, hogy a magyar–francia gazdasági, kereskedelmi kapcsolatok 1989 után a politikai-diplomáciai és kulturális területhez hasonlóan látványos fejlődésen mentek keresztül, ami az 1989 előtti időszakhoz viszonyítva kiemelt jelentőségű volt. Ez a politika beleilleszkedett abba francia keleti nyitási politikába, amit a *détente-entente-coopération* politika jegyében a bilaterális kapcsolatépítésen keresztül próbálta a gazdasági-kereskedelmi együttműködés révén a francia pozíciókat megerősíteni. E tekintetben a magyar és a francia szándékok ismét találkoztak, s ez lehetőséget teremtett a francia vállalatok számára, hogy Magyarországon – elsősorban a magyar élelmiszeriparban és könnyűiparban – jelentős pozíciókat szerezzenek.

Összefoglaló

A magyar–francia kapcsolatok 1990 és 2010 között alapvető változásokon mentek keresztül. A kelet-európai rendszerváltozások a magyar–francia kapcsolatokban is lényeges változást hoztak, és két ország ellenségből szövetségessé vált, és a magyarok megítélésében nagyon pozitív kép alakult ki, miközben magyar részről stratégiai partnerként tekintettek az euroatlanti integrációban kulcsszerepet betöltő Franciaország irányába. A francia politika támogatta a magyar integrációs törekvéseket, de Párizs számára a saját geopolitikai érdekei alapvető fontosságúak maradtak, és a magyarokhoz való viszonyukat is ezen a prizmán keresztül lehet megérteni.

58 Pichonnier 2017, 330.

Az emiatt meglévő érdekellentétek, a továbbra is meglévő „egyoldalú szerelem” érzete ellenére nem vezettek a kapcsolatok – korábbi időszakban többször megfigyelhető – romlásához. A rendszerváltozás után ugyanis új alapokon fejlődött tovább a két ország együttműködése, és minőségi változás ment végbe a két ország kapcsolatában. A kiválóan alakuló politikai-diplomáciai kapcsolatok mellett a gazdasági és a kulturális területen és az emberi kapcsolatokban is minőségi változás következett be a két ország viszonyában.

Franciaország és Magyarország kapcsolatát napjainkban továbbra az elittek egymástól eltérő geopolitikai látásmódja, politikai-ideológiai ellentétei jellemzik, ugyanakkor a kölcsönös érdekek, a kapcsolódási pontok keresése és az együttműködés szintén jelen vannak. A rendszerváltozás után kölcsönösen kialakított kapcsolatok szilárd alapot jelentenek a további együttműködéshez.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Berkes 2009/2010.** Berkes Antal: *L'opinion publique française face à l'adhésion de la Hongrie à l'Union Européenne*. Mémoire de Master. Université de Provence 2009/2010. Entretien mené avec M. Dezső Kékessy, ambassadeur de la République de Hongrie à Paris.(1999–2002).
- Diplomatie française 2018.** Diplomatie française. Outils et acteurs depuis 1980. szerk.: Maurice Vaïsse. Odile Jacob, Paris. 2018.
- Dulhy-Manigand 2013.** Dulhy, Anne – Manigand, Christine: Face à l'élargissement de l'Union Européenne. In: Lequesne, Christian - Vaïsse Maurice (szerk.) *La politique étrangère de Jacques Chirac*. Riveneuve éditions, Paris. 2013.
- Garadnai 2019.** Garadnai Zoltán: François Mitterrand elnök kelet-közép-európai útjai (1988–1991) In: *Múltunk* 2019. 64. évf. 3. szám.
- Garadnai 2020.** Garadnai Zoltán: *Franciaország és a keleti biztonság François Mitterrand elnöksége alatt*. A magyar-francia kapcsolatok története (1981–1995). Dialóg Campus, Budapest, 2020.
- Gazdag 2019.** Gazdag Ferenc: Milyen hatalom Franciaország a 21. század elején? In: Gazdag Ferenc (szerk.): *Franciaország a 21. század elején*. Dialóg Campus-Wolters Kluwer. Budapest, 2019.
- Gazdag 2013.** Gazdag Ferenc: Perspectives sur le paysage bouleversé des relations franco-hongroises. In: *Entre coopération et antagonisme*. Acte du colloque international d'histoire de l'Université de Pécs - 13 mars 2013. Éditions Codex/Université de Pécs. 2013.
- Kecskés D. 2004.** Kecskés D. Gusztáv: *Franciaország Közép-Kelet-Európa politikája 1918-tól napjainkig*. MTA Történettudományi Intézet, Budapest, 2004.
- Marès 2013.** Marès, Antoine: Jacques Chirac et l'Europe centrale, In: Lequesne, Christian – Vaïsse, Maurice (szerk.), *La politique étrangère de Jacques Chirac*. Paris, Riveneuve édition, 2013. 89–105.
- Lachaise 2019.** Lachaise, Bernard: A Balaton-programok: a magyar-francia tudományos együttműködés sikeres példája? In: *Franciaország és Közép-Európa*. (szerk.: Gazdag Ferenc) Dialóg Campus, Budapest, 2019.

- Pichonnier 2019.** Christopher Pichonnier: Franciaország és Magyarország (1989–2004). In. *Franciaország és Közép-Európa.* (szerk.: Gazdag Ferenc) Dialóg Campus, Budapest, 2019.
- Pichonnier 2017.** Pichonnier, Christopher: *La France et la Hongrie (1989–2004)*. Thèse de doctorat. Université de Bordeaux Montaigne. 2017.
- Sáringer 2015.** Sáringer János: *Iratok az Antall-kormány külpolitikájához és diplomáciájához I.* Veritas Intézet, Magyar napló kiadó, 2015.
- Szávai 1996.** Szávai János: Antall József, a külpolitikus. In: *Magyar Szemle*, 1996. Új folyam V. 4. szám.

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

- MEAE CADC [Ministère des Affaires Étrangères et Européen, Centre des Archives Diplomatiques de la Courneuve] Europe Hongrie (1991–1995).
- MEAE CADN [Ministère des Affaires Étrangères et Européen, Centre des Archives Diplomatiques de la Courneuve] Ambassade de Budapest (1991–1999).
- AN [Archives Nationales] 5AG (4) Archives de François Mitterrand. Hongrie.
- HU-MNL OL [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára] XIX-J-1-j-Franciaország.

From adversaries to partners. Evolution of Hungary's image in France (1990–2010)

ABSTRACT: Between 1990 and 2010, fundamental changes underwent in Franco-Hungarian relations. The political changing in Eastern Europe also brought about a significant shift in Franco-Hungarian relations, and the two countries became allies. After the regime changing, the cooperation of the two countries continued to develop on new bases, and a change occurred in the quality of relations between the two countries. In addition to the excellent political-diplomatic relations, economic and cultural relations ameliorated respectively. The relations between France and Hungary today are characterized not only by different geopolitical visions and politico-ideological oppositions of their elites, but also by the searching for mutual interests and points of connection as well as cooperation, which are also present. The mutual relations established after the regime changing after 1990 provide a solid basis for further cooperation.

KEYWORDS: Regime changing, Franco-Hungarian rapprochement, friendship-treaty, integration

Des adversaires partenaires. Évolution de l'image de la Hongrie en France (1990–2010)

RÉSUMÉ: Entre 1990 et 2010, les relations franco-hongroises ont subi des changements fondamentaux. Les changements de régime en Europe de l'Est entraînaient un changement important dans les relations franco-hongroises, et les deux pays sont devenus alliés. Après le changement de régime, la coopération des deux pays continuait à se développer sur de nouvelles bases, et un changement s'est produit dans la qualité des relations entre les deux pays. Au-delà des excellentes relations politico-diplomatiques, il y avait un changement positif dans les relations économiques et culturelles entre les deux pays. Les relations entre la France et la Hongrie aujourd'hui se caractérisent non seulement par des visions géopolitiques différentes et des oppositions politico-idéologiques des élites, mais aussi par la recherche d'intérêts mutuels et des points de connexion, ainsi que celles de coopération qui sont également présentes. Les relations mutuelles établies après le changement de régime constituent une base solide pour la poursuite de la coopération.

MOTS-CLÉS: Changement de régime, rapprochement franco-hongrois, traité d'amitié, intégration.

